

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ХАРКІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КНТЕУ

**Фінансово-економічна безпека
суб'єктів підприємництва**
Financial and Economic Security of
Business Entities

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Навчальний рік	2020/2021
З якого курсу викладається	3
В якому семестрі (-ах) викладається	5-7
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	180/6
Тижневе навантаження	4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Дяченко Катерина Сергіївна
Науковий ступінь, вчене звання	Немає
Кафедра	Кафедра економіки та обліку
Посада	Старший викладач
Профіль викладача	Google Scholar / ORCID /
Контактна інформація	k.diachenko@knote.edu.ua

Анотація

Дисципліна «Фінансово-економічна безпека суб'єктів підприємництва» – вибіркова навчальна дисципліна спеціалізації, передбачена планом підготовки дипломованих фахівців усіх економічних спеціальностей. Курс передбачає ознайомлення з найактуальнішими підходами до формування та забезпечення системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва зарубіжних і вітчизняних авторів, розкриває бачення викладача щодо необхідності урахування галузевих особливостей діяльності суб'єктів підприємництва при розробці системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва з урахуванням провідного зарубіжного досвіду розвинених країн світу.

Сучасні суб'єкти підприємництва функціонують як відкрита система у складному зовнішньому та внутрішньому середовищі, що характеризується нестабільністю та постійною динамічністю. Такі умови діяльності суб'єктів підприємництва змушують керівництво швидко адаптуватися до нових умов, потребують знань законів розвитку та пошуку шляхів виживання, врахування чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища. Після опанування даного курсу стане зрозумілим, що для того, щоб стати успішним підприємцем, розвивати та розширювати власний бізнес недостатньо знати лише технологію заснування власного бізнесу, необхідно вміти стратегічно мислити, обґрунтовано приймати управлінські рішення на основі аналізу показників фінансової звітності, враховувати галузеві

особливості діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва, а також вміти розробляти систему фінансово-економічної безпеки, що дасть змогу протистояти негативним впливам зовнішнього та внутрішнього середовища і забезпечить стабільне та ефективне функціонування суб'єкта підприємництва у коротко- та довгостроковій перспективі.

Мета дисципліни

Формування у студента практичних навичок щодо організації та управління системою фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- сутність економічних категорій у сфері фінансово-економічної безпеки;
- зміст, завдання та принципи організації системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- послідовність розробки системи забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- механізм управління системою фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- механізм взаємодії функціональних складових системи економічної безпеки при проведенні заходів із протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам та ризикам діяльності суб'єктів підприємництва;
- порядок формування та реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- методологічні основи положень та коментарів до міжнародних стандартів, їхній зв'язок з іншими вітчизняними стандартами, а також основні положення концепції забезпечення безпеки вітчизняних суб'єктів підприємництва в контексті гармонізації міжнародних стандартів безпеки з державними стандартами України.

вміти:

- вільно й грамотно оперувати термінологічним апаратом організації та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства;
- формувати механізм управління системою фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- ідентифікувати загрози та оцінювати ефективність організації захисту майна та персоналу суб'єктів підприємництва;
- розраховувати рівень та аналізувати стан фінансово-економічної безпеки (її функціональних складових) з урахуванням галузевих особливостей діяльності суб'єктів підприємництва;
- визначати ефективні управлінські рішення щодо ліквідації дисбалансів фінансово-економічного простору;
- самостійно виявляти факти економічних правопорушень та розробляти заходи щодо фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- виявляти та оцінювати стан загроз при виникненні корпоративних конфліктів; використовувати сучасні методи отримання інформації щодо підготовки протиправному

поглинанию або рейдерському захопленню;

- володіти різноманітними методиками підготовки нормативної документації на основі міжнародних стандартів безпеки;
- вибирати найдоцільніші методи впровадження міжнародних стандартів в безпековий простір вітчизняного підприємництва; давати юридичну характеристику наявній на підприємстві документації, виявляти її позитивні та негативні риси;
- конкретизувати заходи щодо зміцнення фінансово-економічної безпеки.

Передумови вивчення дисципліни

Знання основ економіки та бухгалтерського обліку.

Програма дисципліни

Тема 1. Значення і теоретичні засади фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва

Сутність та значення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Поняття складових економічної безпеки суб'єктів підприємництва, їх характеристика. Задоволення інтересів як основа забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Класифікація інтересів суб'єктів підприємництва. Негативні чинники впливу на економічну безпеку суб'єктів підприємництва: сутність та класифікація. Принципи забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Організаційно-правове забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва та концептуальні основи її забезпечення

Сутність, мета та завдання системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Порядок формування системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Основні елементи системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Концепція економічної безпеки суб'єктів підприємництва: призначення та зміст.

Тема 3. Механізм управління системою фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва у розрізі її функціональних складових

Функції і процес управління системою забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Принципи організації управління системою економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Механізм управління системою фінансово-економічної безпеки. Визначення функціональних складових механізму управління системою безпеки суб'єктів підприємництва. Управлінські відносини в системі економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Методи управління системою безпеки суб'єктів підприємництва.

Тема 4. Основні інструменти забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва

Суб'єкти підприємництва як об'єкт системи економічної безпеки держави. Нормативно-правові засади забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Корпоративні економічні відносини та права в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Основні форми загроз економічній безпеці суб'єктів підприємництва. Діагностика загроз економічній безпеці суб'єктів підприємництва. Роль держави у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Формування системи

економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

Тема 5. Організація та управління майновою та особистою безпекою підприємця

Сутність та характеристика майнової та особистої безпеки підприємця. Підприємництво – як діяльність підвищених загроз майнової та особистої безпеки. Економічні правопорушення та злочини. Форми злочинів проти власності. Сутність, види та характеристика загроз особистій безпеці підприємця. Організаційно-правове забезпечення майнової та особистої безпеки службами безпеки суб'єктів підприємництва. Функціональні обов'язки персоналу суб'єктів підприємництва як суб'єктів безпеки. Визначення та документування взаємодій при проведенні заходів із протидії ризикам та загрозам безпеки діяльності суб'єктів підприємництва.

Тема 6. Організація та управління фінансово-економічною безпекою банків та

небанківських фінансово-кредитних установ, формування їх системи економічної безпеки
Роль і місце фінансової безпеки банківських та небанківських фінансово-кредитних установ у системі забезпечення фінансової безпеки держави. Класифікація та характеристика зовнішніх та внутрішніх загроз. Протиправна діяльність міжнародної злочинності як загроза діяльності банківських установ. Мета і завдання безпеки банківської діяльності. Функції, методи, технології і механізм управління системою банківської безпеки. Система забезпечення фінансово-економічної безпеки банківських та небанківських фінансово-кредитних установ. Фінансова діагностика в комплексі фінансово-економічної безпеки банківських та небанківських фінансово-кредитних установ.

Тема 7. Корпоративні конфлікти та методи їх подолання

Характеристики основних методів цивілізованого вирішення корпоративних конфліктів. Особливості вирішення корпоративних конфліктів у господарських судах. Основні завдання та методи діяльності служби безпеки суб'єктів підприємництва по недопущенню виникнення корпоративних конфліктів. Основи діяльності суб'єктів підприємництва в умовах загрози протиправного поглинання або рейдерського захоплення. Організація системи захисту суб'єктів підприємництва від рейдерських захоплень або протиправних поглинань. Характеристика загальної системи безпеки суб'єктів підприємництва при виникненні корпоративних конфліктів або рейдерських загроз. Методи та механізми організації захисту суб'єктів підприємництва від рейдерських нападів. Профілактика корпоративних конфліктів на суб'єктах підприємництва.

Тема 8. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки суб'єктів підприємництва як складової їх загальної стратегії розвитку

Сутність стратегії економічної безпеки суб'єктів підприємництва та її види. Послідовність формування стратегії економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Характеристика етапів формування стратегії економічної безпеки. Набір стратегій економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

Механізм реалізації стратегії економічної безпеки: сутність та мета. Моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки. Моніторинг впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на процес реалізації стратегії економічної безпеки. Безперервне навчання персоналу в процесі реалізації стратегії економічної безпеки. Сутність та класифікація ризиків реалізації стратегії економічної безпеки. Оцінка ризиків реалізації стратегії економічної безпеки. Методи нівелювання ризиків реалізації стратегії економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

Тема 9. Антикризове регулювання та управління в системі економічної безпеки суб'єктів підприємництва

Сутність та принципи антикризового управління суб'єктом підприємництва. Організація антикризового управління на суб'єктах підприємництва. Реструктуризація суб'єктів підприємництва: сутність, види та форми. Сутність та порядок проведення санації суб'єктів підприємництва. Банкрутство та ліквідація суб'єктів підприємництва. Діагностика банкрутства суб'єктів підприємництва.

Тема 10. Міжнародні стандарти забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва

Міжнародні стандарти в системі безпеки суб'єктів підприємництва. Взаємозв'язок міжнародних стандартів менеджменту та системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Система управління безпекою праці на базі стандартів OHSAS 18000. Основні засади політики у сфері управління професійною безпекою і здоров'ям. Ризик-менеджмент за вимогами міжнародного стандарту ISO/IES 27001. Особливості впровадження системи ризик-менеджменту. Політика НАТО в сфері інформаційної безпеки. Співробітництво України та НАТО в сфері інформаційної безпеки. Політика європейського союзу в сфері інформаційної безпеки.

Особливості та політики дисципліни

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття дисципліни. Студенти мають завчасно інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.

Проведення практичних занять передбачено виключно в інтерактивній формі (робота в групах, розв'язання кейсів, участь у web-квестах) тому передбачається активна участь всіх здобувачів в опануванні зазначеної навчальної дисципліни.

Під час практичних занять використовуються конкретні виробничі ситуації та реальна фінансова звітність вітчизняних підприємств. Усі практичні завдання максимально наближені до реальної діяльності вітчизняного бізнесу, й формування висновків з розрахунків, проведених в рамках виконання поставлених на практичних заняттях завдань, має враховувати сучасний стан економіки країни та регіону.

Виконання передбачених завдань формує у здобувача вищої освіти не тільки знання інструментарію забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва та методики його використання, але й закладає основи критичного мислення й багатоваріантності вирішення професійних задач з урахуванням необхідності максимального задоволення інтересів зацікавлених в результатах такого аналізу осіб.

Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до діючого Положення про оцінювання результатів навчання студентів.

Поточний контроль (60 балів): 1) активна участь в ділових іграх; 2) виконання розрахунково-аналітичних завдань; 3) поточне тестування на Порталі освітніх ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу Інституту (<https://edu.htei.kh.ua>).

Підсумковий семестровий контроль (40 балів): письмовий екзамен. Структура екзаменаційного білету: завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне

тестування); завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне завдання); завдання на оцінювання професійних вмінь (ситуаційне завдання).

Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Рекомендовані джерела інформації

1. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навчальний посібник / С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко ; під загальною редакцією С. М. Фролова. – Суми : Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», 2015. – 280 с.

2. Андрушків Б. М. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б. М. Андрушків, Л. Я. Малюта. – Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2016. – 180 с.

3. Гриценко А. А. Архітектоніка економічної безпеки: монографія / А. А. Гриценко ; Національна академія наук України, «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України». – Київ, 2017. – 224 с.

4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Станом на 31.08.2019. – Назва з екрана.

5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 31.08.2019. – Назва з екрана.

6. Про господарські товариства [Електронний ресурс] : Закон України № 1576-XII від 19.09.1991 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

7. Про підприємництво [Електронний ресурс] : Закон України № 698-XII від 07.02.1991 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

8. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : Закон України № 514-VI від 17.08.2008 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

9. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

10. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80#n7>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

11. Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 № 81 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення системного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності по здійсненню випереджувальних заходів запобігання банкрутству підприємств транспортно-дорожнього комплексу [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства транспорту України від 10.02.2003 № 92 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0092361-03>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.

13. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] : Рішення Правління Укоопспілки від 28.07.2006 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0005626-06>. – Станом на 07.04.2020. – Назва з екрана.